

Sygn.akt III AUa 754/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SO del. Teresa Suchcicka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 maja 2017 r. w B.

sprawy z odwołania A. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o emeryturę

na skutek apelacji wnioskodawczyni A. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 7 czerwca 2016 r. sygn. akt V U 263/16

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 754/16

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 21 stycznia 2016 r., powołując się na przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.) odmówił A. L. prawa do emerytury, ponieważ ubezpieczona nie udowodniła 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Z powyższą decyzją nie zgodziła się A. L. wskazując, że jest ona niezgodna ze stanem faktycznym.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 7 czerwca 2016 r. oddalił odwołanie wnioskodawczyni.

Sąd pierwszej instancji uznał, że odwołanie A. L. nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie rozważań Sąd Okręgowy odwołał się do obowiązujących przepisów dotyczących prawa do emerytury w warunkach szczególnych. Przytoczył treść art. 184 ust. 1, art. 32 ust. 2 i ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu

Ubezpieczeń Społecznych, jak również § 3 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach.

Oceniając spełnienie przez odwołującą przesłanek niezbędnych do przyznania prawa do emerytury, Sąd Okręgowy wskazał, iż bezsporne w niniejszej sprawie było to, że odwołująca osiągnęła wiek uprawniający do ubiegania się o przyznanie emerytury, bowiem (będąc urodzoną w dniu (...)) w dniu (...) ukończyła 55 lat. Nadto wykazała wymagany przepisami okres składkowy i nieskładkowy, a także nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Spór w niniejszej sprawie dotyczył stażu pracy ubezpieczonej w warunkach szczególnych. Zgodnie z ustaleniami poczynionymi przez ZUS wnioskodawczyni legitymuje się okresem pracy w warunkach szczególnych w łącznym wymiarze 12 lat, 4 miesięcy i 23 dni.

W toku postępowania ubezpieczona domagała się doliczenia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu od 19 maja 1991 r. do 30 maja 1998 r. W tym zakresie wyjaśniła, że w okresie od 19 maja 1991 r. do 2 września 1991 r. w związku z ciążą została przeniesiona do lżejszej pracy w szwalni. Następnie po urodzeniu dziecka przebywała, aż do 30 maja 1998 r. na urlopie macierzyńskim i wychowawczym.

Zdaniem Sądu I instancji okoliczności podane przez odwołującą po części potwierdzają dokumenty znajdujące się w aktach ZUS. Wynika z nich bowiem, że ubezpieczona od dnia 2 września 1991 r. przebywała na urlopie wychowawczym w związku z urodzeniem dziecka. W dniu (...) urodziła drugie dziecko i z tego tytułu od dnia 7 grudnia 1992 r. do 28 marca 1993 r. pobierała zasiłek macierzyński. Następnie od 29 marca 1993 r. przebywała na urlopie wychowawczym. Do pracy wróciła dopiero w dniu 1 czerwca 1998 r.

Sąd I instancji zauważył, że bezpośrednio przed rozpoczęciem urlopu wychowawczego z tytułu urodzenia dziecka, czyli w okresie od 19 maja 1991 r. do 2 września 1991 r. ubezpieczona nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach, co więcej również bezpośrednio przed rozpoczęciem pobierania zasiłku macierzyńskiego z tytułu urodzenia drugiego dziecka, czyli przed datą 7 grudnia 1992 r. nie wykonywała pracy w takich warunkach, a po zakończeniu pobierania tego zasiłku macierzyńskiego, czyli po 28 marca 1993 r. nie wróciła do pracy w warunkach szczególnych, bowiem kontynuowała urlop wychowawczy. Z powyższego wynika, że okres pobierania świadczenia określonego jako „zasiłek macierzyński” (pobieranego w okresie czasu od 7 grudnia 1992 r. 28 marca 1993 r.) przypada dokładnie w trakcie trwania urlopu wychowawczego. Powyższe okresy wręcz „zazębiają” się, dlatego też, Sąd uznał, iż urlop wychowawczy był wykorzystywany w ciągłości, a zasiłek macierzyński był pobierany w trakcie tegoż urlopu. Można zatem przyjąć, że cały sporny okres przypada w czasie, kiedy ubezpieczona korzystała z urlopu wychowawczego i nie świadczyła pracy w warunkach szczególnych.

Odnośnie możliwości zaliczenia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu urlopu wychowawczego, Sąd Okręgowy wskazał na dominujący w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd wedle którego, urlopu wychowawczego nie zalicza się do okresu pracy w szczególnych warunkach. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2006r., I UK 338/05, LEX nr 375608, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2008 r., I UK 1/08, LEX nr 829086, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2013 r., I UK 561/12, LEX nr 1324260). W orzecznictwie przyjęto także, że również okres pobierania zasiłku macierzyńskiego pobieranego w trakcie korzystania z urlopu wychowawczego bezwzględnie nie podlega zaliczeniu do pracy w warunkach szczególnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2013 r., I UK 561/12, LEX nr 1324260).

Pozostając w nurcie tych rozważań Sąd Okręgowy wskazał, że wymóg okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze winien odnosić się do okresu faktycznego wykonywania takiej pracy, z pominięciem okresów wyłącznie formalnego pozostawania w zatrudnieniu, albowiem w okresach niewykonywania takiej pracy pracownik nie jest narażony na uciążliwość związaną z warunkami lub charakterem pracy. Okres niewykonywania pracy nie wpływa zatem na szybszą utratę zdolności pracownika do zarobkowania. Przyjmuje się, że skoro przez pracę w szczególnych warunkach rozumie się wykonywanie takiej pracy, a nie pozostawanie w stosunku pracy, to nie ma podstaw do zaliczenia urlopu wychowawczego do okresu pracy w szczególnych warunkach. Pracownik jest bowiem w czasie takiego urlopu zwolniony z obowiązku świadczenia pracy w szczególnych warunkach (por. wyrok

Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2006 r., I UK 338/05, LEX nr 375608 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2008 r., I UK 1/08, LEX nr 829086).

W tym stanie rzeczy, Sąd I instancji uznał, że brak jest podstaw do zaliczenia ubezpieczonej do stażu pracy w warunkach szczególnych spornego okresu korzystania z urlopu wychowawczego i pobierania zasiłku macierzyńskiego przypadającego w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, a tym samym nie poprzedzonego wykonywaniem pracy w warunkach szczególnych. Brak zaliczenia tego okresu skutkuje uznaniem, że ubezpieczona nie legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych, a w konsekwencji nie spełnia przesłanek warunkujących przyznanie prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołanie oddalił.

Apelację od powyższego wyroku wniosła ubezpieczona A. L.. Zaskarżając wyrok w całości, sformułowała następujące zarzuty:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- § 3 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,

poprzez błędne uznanie, iż odwołującej nie przysługuje prawo do emerytury;

2) naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.

- nie rozpoznanie zgłoszonego wniosku dowodowego o zażądanie od pracodawcy akt osobowych w celu zweryfikowania okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze;
- art. 233 kodeksu postępowania cywilnego, poprzez dokonanie dowolnej zamiast swobodnej oceny dowodów, objawiającej się w jednostronnej, korzystnej jedynie dla organu rentowego ocenie materiału dowodowego, co skutkowało błędnym uznaniem przez Sąd pierwszej instancji, iż odwołującej nie przysługuje prawo do emerytury.

Wskazując na powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania w całości, tj.: uznanie, iż odwołującej przysługuje prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach; zasądzenie kosztów procesu, w tym ewentualnych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych; dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów z akt osobowych; dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego na okoliczność ustalenia okresu pracy w warunkach szczególnych; ewentualnie o przekazanie sprawy do Sądu I instancji w celu ponownego rozpoznania.

W piśmie procesowym z dnia 14 lutego 2017 r. apelująca podniosła, iż w całym okresie zatrudnienia w (...) S.A. w B. pracowała w warunkach szczególnych: tj. od 1.09.1976 r. do 30.06.1978 r. w okresie nauki w szkole przyzakładowej, podczas której odwołująca wykonywała prace przy uboju zwierząt; od 1.07.1978 r. do 31.12.1978 r. po ukończeniu nauki odwołująca nadal pracowała przy uboju zwierząt; od 20.05.1991 r. do 2.09.1991 r. pomimo, iż w tym okresie pracowała jako szwaczka w pralni, to okres ten powinien być zaliczony do pracy w szczególnych warunkach, ponieważ przeniesienie do pralni miało charakter incydentalny (czasowy); od 3.09.1991 r. do 3.03.1992 r. oraz od 7.12.1992 r. do 28.03.1993 r. okres przebywania na urlopie macierzyńskim (bez znaczenia jest, że okres drugiego urlopu macierzyńskiego pokrywał się z urlopem wychowawczym na pierwsze dziecko); od 4.03.1992 r. do 6.12.1992 r. oraz od 29.03.1993 r. do 27.03.1998 r. – okres przebywania na urlopie wychowawczym.

Ponadto apelująca podtrzymała zawarty w apelacji wniosek dowodowy o zobowiązanie pracodawcy do przedłożenia akt osobowych wnioskodawczyni oraz dopuszczenie dowodu z zeznań świadka H. K..

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie.

Rozpoznając niniejszą sprawę, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych i zgodnych z treścią materiału dowodowego ustaleń faktycznych, w granicach swobodnej oceny dowodów, o której stanowi art. 233 § 1 k.p.c. oraz nie uchybił przepisom prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 748) oraz § 3 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), uznając, iż A. L. nie wykazała wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a zatem nie spełnia niezbędnej przesłanki do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne i ocenę prawną dokonaną przez Sąd I instancji.

Wnioskodawczyni A. L. domagała się przyznania prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako: ustawa emerytalna). Przepis ten w sposób odrębny i szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych (tak jak wnioskodawczyni) po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy w dniu wejścia w życie ustawy - 1 stycznia 1999 r. legitymowali się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 ustawy, gwarantując im prawo do nabycia emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy emerytalnej. Warunkiem uzyskania emerytury wcześniejszej jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Przepis art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej zawiera definicję pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach. Jest nim pracownik zatrudniony przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia. Ponadto art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej odsyła w tej materii do dotychczasowych przepisów, którymi są przepisy rangi ustawy lub wydane na mocy delegacji ustawowej (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, OSNP 2002/10/243).

Ustalenie, czy wykonywane obowiązki pracownicze były realizowane w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze podlega ocenie na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W myśl § 2 ust. 1 powołanego aktu prawnego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Z kolei § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia określa przesłanki, których łączne spełnienie przez pracownika, warunkuje nabycie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach tj. osiągnięcie wieku emerytalnego wynoszącego: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz wykazanie wymaganego okresu zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Nie budziło wątpliwości osiągnięcie przez wnioskodawczynię wieku emerytalnego oraz spełnienie przesłanki posiadania ogólnego okresu składkowego i nieskładkowego. Kwestią sporną w rozpoznawanej sprawie było ustalenie czy na dzień 1 stycznia 1999 r. A. L. legitymowała się wymaganym co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. W zaskarżonej decyzji z dnia 21 stycznia 2016 r. organ rentowy za udowodniony uznał wnioskodawczyni staż pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 12 lat 4 miesięcy i 23 dni. Do tego stażu uwzględnił okres pracy w (...) S.A. w B., gdy wnioskodawczyni stale i w pełnym wymiarze czasu pracowała na stanowisku jelicarza, ubojowca, solarza skór surowych, wagowego wydziałowego, dezynfektora (z wyłączeniem okresów urlopu bezpłatnego). Na etapie postępowania apelacyjnego spór dotyczył możliwości zaliczenia A. L. do stażu pracy w warunkach szczególnych: okresu nauki zawodu od 1.09.1976 r. do 30.06.1978 r., okresu zatrudnienia (...) S.A. w B. od 1.07.1978 r. do 31.12.1978

r. oraz od 20.05.1991 r. do 2.09.1991 r.; okresów urlopu macierzyńskiego od 3.09.1991 r. do 3.03.1992 r. oraz od 7.12.1992 r. do 28.03.1993 r. i okresu urlopu wychowawczego od 4.03.1992 r. do 6.12.1992 r., od 29.03.1993 r. do 27.03.1998 r. oraz okresu urlopu bezpłatnego od 28.03.1998 r. do 31.05.1998 r.

W celu oceny wskazanych powyżej okresów zatrudnienia A. L., Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe, w którym dokonał analizy dostępnych dokumentów z akt osobowych wnioskodawczynie oraz z akt emerytalnych ZUS. Zatem wbrew twierdzeniom apelacji Sąd Okręgowy rozważył wszechstronnie cały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych. Przy ocenie zgromadzonych dowodów nie naruszył zasady swobodnej oceny dowodów, o której mowa w art. 233 § 1 k.p.c. Mając jednak na względzie wnioski dowodowe apelującej, Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe o akta osobowe wnioskodawczynie A. L. w całego okresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie (...) w B. (obecnie (...) S.A. w likwidacji w B.) i w tym zakresie przeprowadził dowód z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych wnioskodawczynie.

Przed przystąpieniem do merytorycznej oceny poszczególnych spornych okresów zatrudnienia odwołującej, podkreślenia wymaga, że wymogi stawiane przez ustawodawcę, które należy spełnić w celu uzyskania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, należy interpretować ściśle. W wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. określono wprost, jakie rodzaje prac kwalifikują się do prac w szczególnych warunkach. Dochodzone świadczenie jest emeryturą wcześniejszą, czyli niejako przywilejem dla osób wykonujących określone w przepisach prace i spełniającym inne warunki niezbędne do jego przyznania. W celu skutecznego ubiegania się o to świadczenie należy spełnić m.in. przesłankę wykonywania prac wymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do ww. rozporządzenia, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku, stosownie do wymogu wynikającego z § 2 ust. 1 ww. rozporządzenia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się ponadto, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008/21-22/325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008/21-22/329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009/5-6/75). Przez pracę w szczególnych warunkach rozumie się faktyczne wykonywanie pracy w szczególnych warunkach, a nie samo pozostawanie w stosunku pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 12 sierpnia 2009 r., II UK 391/08, Legalis nr 274017). Nie chodzi przy tym o stałe i nieprzerwane wykonywanie określonych w umowie o pracę czynności, lecz o powierzenie pracownikowi w umowie o pracę obowiązków wykonywania stałej pracy uznawanej za pracę w szczególnym charakterze i wykonywanie tej pracy przez pracownika (wyrok Sądu Najwyższego z 5 maja 2005 r., II UK 219/04, OSNAPiUS 2005 nr 22, poz. 361, str. 1043). Oznacza to, że zakwalifikowaniu do okresu pracy w szczególnych warunkach podlegają jedynie okresy faktycznie świadczonej pracy przez pracownika w pełnym wymiarze czasu pracy. Wyjątek od tej zasady dotyczy okresów niewykonywania pracy przez pracownicę z powodu niezdolności do pracy związanej z ciążą (takie okresy w przedmiotowej sprawie nie występują) oraz okresów urlopu macierzyńskiego po urodzeniu dziecka (taki okres na gruncie niniejszej sprawy występuje). Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 listopada 2012 r., II UK 82/12, OSNAPiUS 2013 nr 19-20, poz. 230, str. 833., w którym zaliczono do okresu pracy w szczególnych warunkach, uprawniającego do emerytury przyznanej na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, okres urlopu macierzyńskiego kobiety, która pracowała na stanowisku zaliczonym do pracy w warunkach szczególnych, a następnie została w związku z ciążą przeniesiona do pracy na inne stanowisko, niezaliczane do pracy w szczególnych warunkach, po czym po urodzeniu dziecka pobierała zasiłek macierzyński.

Podobne stanowisko zostało wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 1 października 2014 r. w sprawie I UK 51/14 LEX nr 1621325 oraz w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 lutego 2016 r. III AUa 124/15 LEX nr 2039648. Sąd Najwyższy w powołanym wyżej wyroku stwierdził, iż przeniesienie kobiety w ciąży ze stanowiska pracy w szczególnych warunkach do lżejszej pracy, niebędącej pracą w szczególnych warunkach, nie powoduje

wyłaczenia ze stażu pracy w szczególnych warunkach następującego później okresu urlopu macierzyńskiego. Kobieta zatrudniona na stanowisku pracy zaliczanym do pracy w szczególnych warunkach, wzbronionej kobietom w ciąży, musi być przeniesiona do innej pracy na podstawie art. 179 k.p. Nie można jednak tracić z pola widzenia, że jeśli po skorzystaniu z uprawnień związanych z urodzeniem dziecka wraca do pracy na stanowisko zaliczane do pracy w szczególnych warunkach, powinna mieć zaliczone do okresu zatrudnienia w tych warunkach okresy pobierania zasiłku chorobowego oraz zasiłku macierzyńskiego związane z ciążą i macierzyństwem. W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że urlop macierzyński nie jest zwykłą niezdolnością do pracy i inna wykładnia, odmawiająca zaliczenia okresu urlopu macierzyńskiego do okresu pracy w szczególnych warunkach, mogłaby się spotkać z zarzutem dyskryminacji (ze względu na płeć i uprawnienia kobiety związane z ciążą i urodzeniem dziecka). Powyższe stanowisko Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne.

Mając powyższe poglądy orzecznicze na uwadze niewątpliwie należało zaliczyć A. L. do stażu pracy w szczególnych warunkach okres urlopu macierzyńskiego od 3.09.1991 r. do 3.03.1992 r. Ponadto kierując się tym poglądem zdaniem Sądu Apelacyjnego na gruncie niniejszej sprawy należało wnioskodawczyni uwzględnić do stażu pracy w szczególnych warunkach również drugi z okresów pobierania zasiłku macierzyńskiego od 7.12.1992 r. do 28.03.1993 r. Wprawdzie okres ten przypadał w trakcie korzystania przez wnioskodawczynię z okresu wychowawczego, który de facto zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury nie podlega zaliczaniu do stażu pracy w szczególnych warunkach, to jednak mając na względzie przedstawione powyżej stanowisko orzecznicze, okres ten można wliczyć do okresu pracy w szczególnych warunkach, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Sąd Apelacyjny podziela jednak stanowisko Sądu I instancji, w zakresie jakim uznał, iż brak jest podstaw do zaliczenia wnioskodawczyni do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, okresu przeniesienia A. L. do wykonywania innej pracy z powodu ciąży na podstawie art. 179 k.p. Powyższe stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie sądowym. We wspomnianym powyżej wyroku Sądu Najwyższego z 5 listopada 2012 r., II UK 82/12 stwierdzono, że w okresie pracy w szczególnych warunkach nie jest czas przeniesienia do wykonywania innej pracy z powodu ciąży na podstawie art. 179 k.p., ponieważ wówczas wykonywana jest inna praca, która z założenia nie może być szkodliwa dla zdrowia. Należy podkreślić, iż po przeniesieniu pracownicy w ciąży wykonywana jest inna praca (dozwolona dla kobiet w ciąży), która z założenia nie może być uciążliwa. Jest to ograniczone w czasie inne zatrudnienie niż praca w szczególnych warunkach ze względu na rodzaj pracy wzbronionej kobiecie w ciąży, z prawem do wyrównania wynagrodzenia. Odrębna regulacja wynikająca z ochrony pracy kobiet, przy jednoczesnej odrębnej regulacji dotyczącej emerytury za pracę w szczególnych warunkach, uprawniającego do wcześniejszej emerytury, przemawia za niezaliczeniem tego okresu do warunków szczególnych.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, iż wnioskodawczyni A. L. w okresie od 20.05.1991 r. do 2.09.1991 r. w związku z ciążą została przeniesiona ze stanowiska wagowego na stanowisko szwaczki w pralni (angaż w aktach osobowych). Powyższa praca nie była pracą wykonywaną w szczególnych warunkach. Taka ocena charakteru zatrudnienia odwołującej w spornym okresie wyklucza możliwość zakwalifikowania tego okresu zatrudnienia do stażu pracy w szczególnych warunkach.

Odnosząc się w dalszej kolejności do możliwości uwzględnienia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu urlopu wychowawczego wskazać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że okresów urlopu wychowawczego nie wlicza się do okresów pracy w szczególnych warunkach (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2010 r., III UK 81/09, Legalis nr 348983, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2012 r., I UK 434/11, Legalis nr 526658, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2006 I UK 338/05 LEX nr 375608.) Warto wskazać, iż w uzasadnieniu cytowanego wyżej wyroku z dnia 7 października, sygn. akt I UK 51/14, Sąd Najwyższy podkreślił, iż do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach może być zaliczony jedynie okres niewykonywania pracy, za który pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach nie zalicza się zatem urlopu wychowawczego (wyrok Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2013 r., I UK 561/12, LEX 1324260). Sąd Najwyższy w wyroku tym wyjaśnił, iż wymóg okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze winien odnosić się do okresu faktycznego wykonywania takiej pracy, z pominięciem okresów wyłącznie formalnego pozostawania w zatrudnieniu,

w których pracownik - zgodnie z treścią łączącego go z pracodawcą stosunku pracy - zajmuje stanowisko, z którym łączy się wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, lecz w rzeczywistości pracy tej nie wykonuje, a tym samym nie jest narażony na uciążliwość związaną z warunkami lub charakterem pracy. Okres niewykonywania pracy nie wpływa zatem na szybszą utratę zdolności pracownika do zarobkowania. Skoro przez pracę w szczególnych warunkach rozumie się wykonywanie takiej pracy, a nie pozostawanie w stosunku pracy, to nie ma podstaw do zaliczenia urlopu wychowawczego do okresu pracy w szczególnych warunkach, skoro pracownik w czasie tego urlopu jest zwolniony z obowiązku świadczenia takiej pracy w takich, szczególnych warunkach. Wyjątek pozwalający na zaliczenie okresów niewykonywania pracy do okresu pracy w szczególnych warunkach obejmuje tylko okres pobierania wynagrodzenia i świadczeń z ubezpieczenia społecznego związanych z ciężką i macierzyństwem. Sąd Apelacyjny powyższe stanowisko orzecnicze w zakresie niezaliczania okresu urlopu wychowawczego do stażu pracy w warunkach szczególnych w pełni akceptuje i podziela.

Podzielając powyższy pogląd judykatury, stwierdzić należy, iż stanowisko Sądu I instancji odmawiające zaliczenia wnioskodawczyni do okresu pracy w szczególnych warunkach okresu przebywania na urlopie wychowawczym od 4.03.1992 r. do 6.12.1992 r. oraz od 29.03.1993 r. do 27.03.1998 r. było w pełni uzasadnione.

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak jest podstaw do uwzględnienia A. L. do stażu pracy w szczególnych warunkach również okresu po zakończeniu korzystania przez nią z urlopu wychowawczego tj. 28.03.1998 r. do 31.05.1998 r. Wprawdzie organ rentowy wskazywał, iż w tym spornym okresie wnioskodawczyni korzystała w dalszym ciągu z urlopu wychowawczego, to jednak z akt osobowych wynika, iż w tym okresie korzystała z urlopu bezpłatnego. Okres urlopu bezpłatnego nie jest okresem faktycznego świadczenia pracy, a więc nie mógł być zakwalifikowany wnioskodawczyni do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Zdaniem Sądu drugiej instancji brak jest też przesłanek ku temu, aby pracę wykonywaną przez A. L. w okresie od 1.09.1976 r. do 30.06.1978 r. na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego w (...) Przedsiębiorstwie (...) w B. uznać za pracę wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych. Jak wynika z treści tej umowy znajdującej się w aktach osobowych, odwołująca została zatrudniona w celu odbycia nauki zawodu i w tym czasie doksztalała się w Zasadniczej Przychodowej Szkole Zawodowej. Z wyjaśnień odwołującej złożonych przed Sądem Apelacyjnym wynikało, iż w spornym okresie uczęszczała do Szkoły Przychodowej przy (...) Przedsiębiorstwie (...) w B.. Nauka trwała 2 lata. Zajęcia teoretyczne miały miejsce 3 dni w tygodniu i podobnie nauka praktyczna również odbywała się 3 dni w tygodniu. Zajęcia praktyczne trwały od 6 do 8 godzin dziennie. Na zajęcia praktyczne udawała się tam, gdzie byli potrzebni pracownicy. Pracując przy stanowiskach, gdzie był ubój pracowała przy myciu uszu, nóg, przy układaniu „óśrodków”. Ponadto odwołująca wskazała, że gdy były przestoje, uczniowie byli wysyłani do pracy w E., a ponadto mieli zajęcia przy produkcji wędlin (k. 35v). Wskazać w tym miejscu należy, że zgodnie z § 2 pkt. 1 ww. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. nr 8 poz. 43), zaliczenie okresu pracy do zatrudnienia w szczególnych warunkach jest uzależnione od wykonywania jej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku. Sąd Apelacyjny w pełni podziela pogląd Sądu Najwyższego, wyrażony w wyroku z dnia 24 kwietnia 2009 r., sygn. akt II UK 334/08, Legalis, Nr 258436, zgodnie z którym okres nauki zawodu połączonej z obowiązkiem doksztalania się w zasadniczej szkole zawodowej nie stanowi okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej na zasadach określonych w § 2 ust. 1 cytowanego rozporządzenia. Podobnie w postanowieniu z dnia 5 marca 2013 r., II UK 341/12, Legalis Nr 722409, Sąd Najwyższy przyjął, że okres nauki zawodu w warunkach wynikających z art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz.U. Nr 45, poz. 226 ze zm.) nie stanowił okresu pracy w szczególnych warunkach wykonywanej na zasadach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W świetle powyższego należy przyjąć, że ze względu na połączenie nauki zawodu z obowiązkiem doksztalania się w zasadniczej szkole zawodowej, cały okres zatrudnienia na podstawie umowy o naukę zawodu nie stanowił okresu pracy w szczególnych warunkach. Podkreślenia wymaga, że młodociani wykonujący pracę w ramach nauki zawodu, poza

wykonywaniem czynności praktycznych, związanych z przyuczeniem się do określonego zawodu, zobligowani byli do dokształcania teoretycznego, którego czas był wliczany do czasu pracy młodocianego. Wbrew przekonaniu apelującej, w powyższym okresie zatrudnienia wnioskodawczyni nie wykonywała pracy w warunkach szczególnych, bowiem praca przy uboju zwierząt była jednym z rodzajów prac wykonywanych przez nią w tym okresie, a ponadto nie pracowała ona stale i w pełnym wymiarze czasu. W rezultacie, nie został spełniony warunek zaliczenia tego okresu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych w warunkach wynikającego z § 2 ust. 1 ww. rozporządzenia. W tych okolicznościach nie było podstaw do uzupełniania postępowania dowodowego poprzez dopuszczenie dowodu z zeznań świadka H. K.. Z tych też względów zgłoszony w apelacji wniosek dowodowy podlegał oddaleniu na podstawie art. 217 § 3 k.p.c.

Odnosząc się do kolejnego spornego okresu zatrudnienia w (...) S.A. w B. od 1.07.1978 r. do 31.12.1978 r. stwierdzić należy, iż w tym okresie A. L. zatrudniona była na stanowisku wędliniarza - pomocnika. Świadczy o tym zgromadzona w aktach osobowych dokumentacja pracownicza (karta obiegowa zmiany z 3.07.1978 r., podanie z dnia 12.07.1978 r., angaż z 28.07.1978 r., wypowiedzenie umowy o pracę w zakresie stanowiska z 18.11.1978 r.). Powyższe stanowisko nie zostało uwzględnione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a odwołująca w toku postępowania nie wykazała, iż w tym okresie faktycznie świadczyła pracę bezpośrednio przy uboju zwierząt. Słusznie zatem Sąd Okręgowy nie zakwalifikował tego okresu zatrudnienia jako okresu pracy w szczególnych warunkach. Podkreślić jeszcze należy, że sam pracodawca wystawiając odwołującej świadectwo pracy w szczególnych warunkach z dnia 15.01.2016 r. nie uwzględnił tego okresu pracy jako pracy w szczególnych warunkach. Zdaniem Sądu II instancji wyniki postępowania dowodowego nie czyniły koniecznym skorzystania z wiadomości specjalnych biegłego z zakresu BHP. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie stanowił wystarczającą podstawę do prawidłowego określenia charakteru zatrudnienia A. L. i rzeczywiście wykonywanych przez nią czynności w spornych okresach zatrudnienia. Natomiast sama ocena zgromadzonych w sprawie dowodów pod kątem ustalenia czy wnioskodawczyni wykonywała prace w warunkach szczególnych należy do kompetencji Sądu, a nie biegłego sądowego. Jak wynika z ugruntowanego orzecznictwa praca w warunkach szczególnych, to w istocie określona sytuacja faktyczna, natomiast o kwalifikacji prawnej decyduje sąd, a nie biegły (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2014 r., III UK 196/13, LEX nr 1540140). Z tych też przyczyn zgłoszony przez odwołującą w apelacji wniosek dowodowy o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego podlegał oddaleniu na podstawie art. 217 § 3 k.p.c.

Reasumując, organ rentowy uwzględnił wnioskodawczyni za okres zatrudnienia od 1.01.1979 r. do 31.12.1998 r., staż pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 12 lat 4 miesięcy i 23 dni (z wyłączeniem okresów urlopu bezpłatnego szczegółowo wymienionych w piśmie procesowym organu rentowego z dnia 17.03.2017 r. k. 42-44). Doliczenie do dotychczas przyjętego stażu pracy w szczególnych warunkach, okresu urlopu macierzyńskiego od 3.09.1991 r. do 3.03.1992 r. (6 miesięcy) i ewentualnie okresu pobierania przez wnioskodawczynię zasiłku macierzyńskiego w trakcie korzystania z urlopu wychowawczego od 7.12.1992 r. do 28.03.1993 r. (3 miesiące i 11 dni) nie spowoduje uzyskania wymaganych co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Mając na uwadze powyższe rozważania, zarzuty apelacyjne, okazały się nieuzasadnione. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej oceny materiału dowodowego, zgodnie z zasadami wskazanymi w art. 233 § 1 k.p.c. i na tej podstawie wywiódł trafny wniosek, iż A. L. nie legitymuje się wymaganym co najmniej 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a zatem nie spełnia przesłanki niezbędnej do przyznania jej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W tym zakresie nie zasługiwały na uwzględnienie podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 3 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.